

5.5.2011

Dnro 4649/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijä Piatta Skottman-Kivelä

KIRKKO EI VOI VAATIA KIRKON JÄSENYTTÄ IT-ASiantuntijalta

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 7.12.2009 saapuneessa kirjeessään Ylivieskan seurakunnan menettelyä. Kantelun mukaan seurakunta on internet-sivuillaan olleella ilmoituksella etsinyt IT-asiantuntijaa Keski-Pohjanmaan seurakuntien IT-aluekeskuksessa avoinna olleeseen työsuhteiseen toimeen. Kanteluun liitetyn ilmoitustekstin mukaan asiantuntija vastaa mm. palvelimien ylläpidosta, tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien suunnittelusta ja ylläpidosta, teknisestä tuesta, laiteasennuksista, dokumentoinnista ja tietoturvan kehittämisestä. Ilmoituksen mukaan valitun henkilön tulee olla evankelisluterilaisen seurakunnan jäsen. Kantelijan mielestä tämä vaatimus on laitton ja voi karsia pois hakijoita, jotka eivät ole kirkon jäseniä. Kantelussa viitataan apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtin vastavaa asiaa koskevaan aikaisempaan päätökseen (Dnro 2111/4/08) ja pyydetään, että oikeusasiamies ryhtyy toimiin estääkseen toistuvan luvattoman menettelyn. Lisäksi kantelija vaati työpaikkailmoitusta oikaistavaksi niin, ettei siinä vaadita kirkon jäsenyyttä.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 2 ' :n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslain 6 ' :n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esim. kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 11 ' :n mukaan jokaisella on myös uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauksen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Perustuslain 22 ' :n mukaan julkisen vallan on turvattava mm. edellä sanottujen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kirkkolain 6 luvun 1 ' :n 2 momentissa säädetään kirkon jäsenyydestä kelpoisuusvaatimuksena virka- ja työsuhteisiin. Säännöksen mukaan kirkon, seurakunnan tai seurakuntayhtymän virassa voi olla vain evankelisluterilaisen kirkon jäsen. Työsopimussuhteessa jäsenyyttä edellytetään jumalanpalvelukseen, kirkollisiin toimituksiin, diakoniaan tai opetukseen liittyvässä pysyväisluonteisessa työssä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa hallituksen esityksestä laiksi kirkkolain muuttamisesta (PeVL

57/2001 vp) on todettu, että kirkon kirkkolain mukainen perustehtävä on uskonnollinen ja liittyy määrättyyn uskontunnustukseen. Perustuslain 11 §:stä johtuva kirkon oikeus sisäiseen autonomiaan huomioon ottaen valiokunta on pitänyt perustuslain 6 §:n 2 momentista huolimatta mahdollisena, että laissa säädetään kirkon jäsenyys edellytykseksi kirkon omiin virkoihin ja tehtäviin valittaville. Tämä on kiistatonta sellaisiin virkoihin ja tehtäviin nähden, jotka liittyvät suoraan kirkon hengelliseen toimintaan. Mahdollisuus ulottuu valiokunnan mielestä kuitenkin myös muunlaisiin virkoihin ja tehtäviin.

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansallisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain 7 §:ssä säädetään erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista. Laissa tarkoitettuna syrjintänä ei 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan pidetä tavoitteeltaan oikeutettua ja oikeasuhtaista erilaista kohtelua, joka perustuu työtehtävien laatua ja niiden suorittamista koskeviin todellisiin ja ratkaiseviin vaatimuksiin.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla sekä Euroopan Unionin perusoikeuskirjan 21 artikla kieltävät syrjinnän uskonnon perusteella. Uskonnon perusteella tapahtuvan syrjinnän kieltö sisältyy myös Euroopan yhteisön työsyrijintädirektiiviin (NDir 2000/78/EY). Sen 4 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säilyttää tai antaa säännöksiä, joiden nojalla, kun kyseessä on kirkko tai muu julkinen tai yksityinen organisaatio, jonka eetos perustuu uskontoon tai vakaumukseen, ja kun kyseessä on tällaisessa organisaatiossa tapahtuva ammatillinen toiminta, ei henkilön uskontoon tai vakaumukseen perustuvaa erilaista kohtelua pidetä syrjintänä silloin, kun uskonto tai vakaumus on kyseisen ammatillisen toiminnan luonteen tai työn suorittamiseen liittyvien yhteyksien vuoksi työtä koskeva, organisaation eetokseen perustuva todellinen, perusteltu ja oikeutettu vaatimus. Tällaisen erilaisen kohtelun toteuttamisessa on otettava huomioon jäsenvaltioiden valtiosäännön säännökset ja periaatteet sekä yhteisön oikeuden yleiset periaatteet, eikä se saisi oikeuttaa syrjintään muun seikan perusteella. Työsyrijintädirektiivi ei, edellyttäen, että sen säännöksiä muutoin noudatetaan, vaikuta kirkkojen tai muiden julkisten tai yksityisten organisaatioiden, joiden eetos perustuu uskontoon tai vakaumukseen, oikeuteen vaatia palveluksessaan olevilta henkilöiltä vilpittömyyttä ja uskollisuutta suhteessa järjestön eetokseen, kunhan ne toimivat kansallisen valtiosäännön ja lainsäädännön mukaisesti.

Yhdenvertaisuuslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 44/2003) on todettu, että työsyrijintädirektiivin ja työ sopimuslain syrjintäkieltoa koskevat säännökset eivät estä vaatimasta kirkon tai muun uskonnollisen yhdyskunnan työntekijältä tai viranhaltijalta tämän yhteisön edustamaa uskonnollista vakaumusta. Ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan työntekijältä ja viranhaltijalta voidaan edellyttää tiettyä uskonnollista vakaumusta niissä tapauksissa, joissa henkilö toimii opetuksellisessa tai uskonnon harjoittamiseen liittyvässä palvelutehtävissä tai joissa hän edustaa ulospäin yhteisönsä uskonnollista näkemystä. Arvioitaessa 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaista työtehtävien laatuun liittyvää todellista ja ratkaisevaa vaatimusta olisi otettava huomioon perustuslain 11 §:ssä säädetty uskonnon ja vakaumuksen vapaus ja siitä johtuva kirkon erityisasema (PeVL 57/2001 vp). Sen sijaan tietyn vakaumuksen vaatiminen sellaiseen toimeen pyrkivältä, joka ei työssään ole tekemisissä vaaditun uskonnollisen vakaumuksen kanssa eikä edusta työnantajaansa ulospäin, ei ole työ sopimuslain eikä ehdotetun pykälän säännös huomioon ottaen perusteltua.

3.2

Selvityksessä esitetyt näkökohdat

Keski-Pohjanmaan IT-aluekeskuksen selvityksen mukaan Keski-Pohjanmaan IT-aluekeskukseen kuuluu 20 seurakuntaa ja sen ns. isäntäseurakuntana toimii Ylivieskan seurakunta. Aluekeskuksen tehtävänä on palvella siihen kuuluvia seurakuntia tietohallintoon liittyvissä asioissa. Selvityksessä on todettu, että IT-asiantuntijan työ on luonteeltaan teknistä IT-työtä, mutta käytännössä asiantuntija jou-

tuu toimimaan yhteistyössä seurakunnan kaikkien työalojen kanssa ja hän voi myös joissakin tilanteissa toimia seurakuntien opetuksellisissa tehtävissä. Asiantuntija työskentelee aluekeskuksen seurakunnissa, joten työssä vaaditaan perehtyneisyyttä kirkolliseen elämään ja tehtävä liittyy myös seurakunnan hengelliseen toimintaan.

Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin lausunnon mukaan Ylivieskan seurakunnan IT-asiantuntija joutuu työssään edustamaan työnantajaansa ja toimimaan yhteistyössä alueen seurakuntien hengellisten työntekijöiden kanssa. IT-asiantuntija muun muassa osallistuu seurakuntalaisia koskevien tiedostojen luomiseen ja ylläpitoon ja seurakunnan järjestämien tilaisuuksien ja tapahtumien sekä niiden sisällön suunnitteluun ja muokkaamiseen. IT-asiantuntija opastaa hengellisen työn tekijöitä erilaisten tietokone-esitysten ja luentojen teossa. Tuomiokapitulin lausunnon mukaan IT-asiantuntijan työnkuvalla on siten sellaisia yhtymäkohtia hengellistä työtä tekevien työhön, että kirkon jäsenyysvaatimus on perusteltua.

3.3

Arviointia

Totean aluksi, että eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamiehellä ei ole toimivaltaa antaa määräyksiä tai ohjeita siitä, kuinka yksittäisen viranomaisen tai virkamiehen tulee toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa. Oikeusasiamies ei toimivaltansa puitteissa voi siten esimerkiksi määrätä työpaikkailmoitusta oikaistavaksi.

Tässä asiassa tehtäväni on siis arvioida kantelijan syrjivänä pitämää työpaikkailmoitusta kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentin tulkinnan valossa. Perustuslain 22 §:n nojalla lakeja tulee tulkita perus- ja ihmisoikeusmyönteisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että lain perusteltavissa olevista tulkintaehdoista on valittava se, joka parhaiten edistää perusoikeuksien tarkoituksen toteutumista ja joka ehkäisee ristiriidan perustuslain kanssa. Uskonnonvapautta koskevaan perusoikeuteen liittyy kiinteästi uskontoon ja vakaumukseen perustuvan syrjinnän kielto.

Eduskunnan oikeusasiamiehen aikaisemmassa ratkaisukäytännössä on kirkon jäsenyysvaatimusta työpaikkailmoituksissa arvioitu seuraavasti.

Apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio päätöksessään (Dnro 1994/4/99) oli kyse siitä, saattoiko seurakuntayhtymä edellyttää mikrotukihenkilöltä evankelisluterilaisen kirkon jäsenyyttä. Apulaisoikeusasiamies totesi, että atk:n käyttö voi nykyaikana kytkeytyä laajalti kirkon julistus-, opetus- ja diakoniat toimintaan ja että myös atk:n käytöstä vastaavat kirkon työntekijät saattavat työskennellä tehtävästä riippuen laajalti näiden kirkon toimintojen parissa. Atk-henkilöstön vastuu liittyyneen kuitenkin ensisijaisesti asioiden tekniseen eikä sisällölliseen puoleen. Paunio totesi, että työsuhteista työntekijää koskevaa kirkon jäsenyysvaatimusta tulee tarkastella tapauskohtaisesti sen perusteella, missä määrin hänen työtehtäväänsä liittyvät kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittuihin toimintoihin. Tarkastelussa tulee arvioida myös sitä, missä määrin työntekijä vastaa näiden toimintojen sisällöstä. Tarkastelu tulee suorittaa etukäteen ja siten, että sen tulokset voidaan ottaa huomioon työnhakumenettelyssä, myös työpaikkailmoituksen laadinnassa.

Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtin päätöksessään (Dnro 2111/4/08) oli myös kyse haettavana olleesta mikrotukihenkilön paikasta ja hakijalta edellytetystä evankelisluterilaisen kirkon jäsenyydestä. Kirkkohallitus totesi tuolloin antamassaan lausunnossa, että kyseessä ei ollut hakijoihin kohdistuva syrjivä menettely, vaan hakuilmoituksessa oli kirkon jäsenyysvaatimuksen osalta virhe, joka oli korjattava.

tu heti asian tultua ilmi. Kirkkohallituksen lausunnon mukaan mikrotukihenkilön työtehtävät olivat ha-
kuilmoituksen perustella sellaiset, ettei hakijalta voitu edellyttää kirkon jäsenyyttä, vaikka tehtävään
valittu henkilö joutuisikin edustamaan kirkkoa myös suhteessa seurakuntiin.

Tässä asiassa saadussa selvityksessä on edellä esitetysti korostettu IT-asiantuntijan työnkuvalla ole-
van siinä määrin yhtymäkohtia seurakunnan hengelliseen ja opetukselliseen työhön, että asiantuntijal-
le asetettu kirkon jäsenyysvaatimus on perusteltua. Saadusta selvityksestä ei kuitenkaan käy ilmi,
onko nyt kyseessä olevassa työnhakumenettelyssä etukäteen tarkasteltu sitä, missä määrin IT-
asiantuntijan työ tulisi liittymään kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin toimintoihin ja
sitten otettu tämän tapauskohtaisen tarkastelun tulokset huomioon työpaikkailmoitusta laadittaessa.
Tämän selvityksen puuttuessa on IT- asiantuntijaa koskevan kirkon jäsenyysvaatimuksen arvioinnin
lähtökohdaksi otettava kyseinen 7.12.2009 julkaistu työpaikkailmoitus:

Hausa IT-asiantuntija

*Keski-Pohjanmaan seurakuntien IT-aluekeskuksessa on haettavana IT-ASiantuntijan työ-
suhteinen toimi.*

*IT-asiantuntija vastaa IT-aluekeskuksen kolmen muun asiantuntijan kanssa mm. Windows-
palvelimien ylläpidosta, tietojärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien suunnittelusta ja ylläpidosta,
laiteasennuksista, teknisestä tuesta, dokumentoinnista sekä tietoturvan kehittämisestä.*

*Edellytämme tehtävään soveltuvaa koulutusta (vähintään datanomi), Windows-
käyttöjärjestelmien ja -verkkojen osaamista, työkokemusta vastaavista tehtävistä sekä molempi-
en kotimaisten kielten taitoa. Eduksi lasketaan Linux/OpenOffice- ja seurakuntatoiminnan tun-
temus. Toimipiste sijaitsee Ylivieskassa, mutta työ edellyttää liikkumista myös muissa seurakun-
nissa, joten oma auto on välttämätön. Valitun tulee olla ev.lut. seurakunnan jäsen ja hänen tulee
esittää hyväksyttävä lääkärintodistus ennen toimen vastaanottamista.*

Ilmoituksen mukaan IT-asiantuntijan työtehtävä on vastata palvelimien ylläpidosta, tietojärjestelmien ja
tietoliikenneyhteyksien suunnittelusta ja ylläpidosta, teknisestä tuesta, laiteasennuksista, dokumen-
toinnista ja tietoturvan kehittämisestä. Työpaikkailmoituksesta ei ilmene, että asiantuntijan tehtävänä
olisi osallistua tai suorittaa kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimintoja sillä tavoin,
että kyseisen työntekijän kirkon jäsenyyttä koskevaa vaatimusta voitaisiin lainkohdassa tarkoitettulla
tavalla pitää yksiselitteisesti perusteltuna. Päinvastoin, ilmoitus viittaa siihen, että kyse on yksin-
omaan IT-järjestelmien teknisistä ylläpito- ja tukitehtävistä ilman selvää yhteyttä kirkon hengelliseen
toimintaan tai todellista liittymää jumalanpalvelukseen, kirkollisiin toimituksiin, diakoniaan tai opetuk-
seen. Ilmoituksesta ei myöskään ilmene, että siinä tarkoitettun työsuhteen sisältö muutoinkaan liittyisi
olennaisesti seurakuntien uskonnollisiin perustehtäviin, uskonnonharjoitukseen tai kirkon asemaan
uskonnollisena yhteisönä. Tässä valossa on näkemykseni mukaan vähintäänkin tulkinnanvaraista,
liittykö IT-asiantuntijan työtehtävän laatuun ja suorittamiseen sellaisia todellisia ja ratkaisevia vaati-
muksia, joiden nojalla kirkon jäsenyyttä voitaisiin perustellusti edellyttää.

Käytössäni olleen aineiston perusteella käsitykseni on, että Ylivieskan seurakunta Keski-Pohjanmaan
IT-aluekeskuksen hallinnollisena isäntäseurakuntana ei ole kantelussa tarkoitettua työpaikkailmoitus-
ta laadittaessa etukäteen tapauskohtaisesti tarkastellut haettavaksi julistettavan työtehtävän liittymistä
kirkkolain lain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittuihin toimintoihin tai sitten se on jättänyt asianmu-
kaisesti huomioimatta tarkastelun tulokset työpaikkailmoituksen laadinnassa. Työpaikkailmoituksen
laadinnassa ei ilmeisesti ole myöskään otettu huomioon apulaisoikeusasiamiesten edellä mainittuja
päättöksiä. Kun kantelun alainen työpaikkailmoitus näyttää viittaavaan siihen, että kyse on teknisestä
työstä ilman erityistä liittymää kirkkolain 6 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittuihin toimintoihin, vaati-
mus kirkon jäsenyydestä ei parhaalla mahdollisella tavalla toteuta kirkkolain asianomaisen kohdan

perus- ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintatapaa.

4

TOIMENPITEET

Kiinnitän Ylivieskan seurakunnan huomiota vastaisen varalle edellä kohdassa 3.3 esitettyihin näkökohtiin työpaikkailmoitusten laatimisesta sekä kirkkolain 6 luvun 1 ' :n 2 momentin tulkinnasta. Kehotan Ylivieskan seurakuntaa kiinnittämään huomiota huolelliseen ja perusoikeudet huomioon ottavaan menettelyyn työpaikkailmoitusten laadinnassa.

Tässä tarkoituksessa lähetän Ylivieskan seurakunnalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saatan edellä esitettyt näkemykseni myös Oulun hiippakunnan tuomiokapitulin sekä Kirkkohallituksen tietoon, missä tarkoituksessa lähetän niille jäljennökset tästä päätöksestäni.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.